अथस्थलपद्मनामानिअमरे॥प्रपौंडरीकं पौंडर्य॥इतिस्थलपद्मद्वयनामानि॥इंस्थालिपर्णी२तुल्यपत्रं
ज्ञेयं॥स्थलपद्ममितिगौडाः॥

० अथषट्कंन्धेरनामानिअमरे॥राक्षसी॥चंडाघनहरीक्षेमदुःपुत्रगणहासकः६॥इति[redacted]वीरसषट्नामा०१२८

अथकच्चरनामानि अमरे॥ कर्चूरस्कोद्राविडकः काल्पको वेधमुख्यकः॥ इतिचत्वारिकच्चरनामानि हरिद्राभः॥ १२ पूर्वस्मातअसनो

अथधन्वंतरिनिघंटे। पूष्करमूलनामानि। पुष्करंपुष्करमूलंचपौष्करंपुष्कराह्वया। काश्मीर

पुष्करजटाचिरंतत्पद्मपत्रकं। श्वासारिः पद्मतीर्थंचपद्मंपुष्करसागरं॥ दसरूहंब्रह्म

रं स्यात्पुष्करमूलंसुरभिसंभवं। अथपुष्करमूलगुणाः। तिक्तंपुष्करमूलंचकटूष्णंकफवातजि

त्। ज्वरारोचककासघ्नंशोफध्मानविनाशनं। श्वासंहिक्कांजयत्येवसेव्यमानंशनैः

शनैः। इतिगुणाः।

अथरक्तलाजाळुअमेर॥गोधापदीतुसुवहा॥इतिलाजाळुरूपनामानि॥हंसपादी॥इतिटीकायांतृतीयः॥

अथभूलग्ना शंखपुष्पीनामानि॥ शंखिनीचोरपुष्पीस्यात्केशिनी॥ इतिशंखपुष्पीत्रयनामानि॥

अथ धन्वंतरिनिघंटे॥ शंखिनिनामानि। यवतिक्ताशंखिनि चदृढपादविसर्पिणि। नाकुलिचा
सपिंडंसुनेत्रमालायवाख्करि। अथगुणा॥ यवतिक्तासुतिक्तास्याद्विरा घ्रौदीपनामता।
कृमिकुष्ठास्त्रदोष घ्नीत्विकहरोग्निनापरा॥१॥

अथभुयिअमलकीनामानि॥ झटामूला ऽद्धसुटा तालिशिवातामलकीत्रिय॥ इतिभूअमलकीषट्नामानि

अथमंजिष्टानामानि॥ मंजिष्टाविकसाजिंगीसमंगाकालमेषिका॥ मंडूकपर्णीभंडीरीभंडीयोजनव
ल्यपि॥ इतिमंजिष्टाया: नवनामानि॥ ९॥

अथ धन्वंतरिनिघंटे। हरणडोडिनामानि। जीवती जीवनग्यात्र जीवनि जीववर्द्धना॥ १
मांगल्यामागधेयाच्चशाकश्रेष्टायशस्करी। अथगुणा। जीवंतीखुगलंशीतंच पुष्पंस्वा
दुदोषनुत्।

अथ धन्वंतरिनिघंटे ॥ पाशाणभेदनामानि ॥ पाषाणभेदकोश्मघ्नः शिलाभेदोश्मभेदकः
॥ सर्वैवोपलभेदश्च नगभिद् दृषदश्मजित् ॥ अथ गुणाः ॥ पाषाणभेदकः शूलकृच्छ्रमेह
त्रिदोषजित् ॥ हृद्रोगप्लीहगुल्मार्शोबस्तिशुद्धिकरः परः ॥ अश्मभेदो हिमस्तिक्तः कृच्छ्राकै
रान्निम्भस्तनजित् ॥१॥

१ अथभुइकुहुव्वानामानी अमरे॥ विदारीकंदनामन्यारव्यात्त॥ विदारीक्षीरशुक्लैसुगंधाक्रोष्ट्रीतिया
सिता॥ इतिशुक्लभूमिस्यउत्पत्ति॥ अथ धनवंतरि निघंटे। विदारीकंदनामानिसांगतो॥ वि
दारिकामता शृगाला स्वादुकंदा शृगालिका॥ वृष्यकंदा विदारी च वृष्यवल्लि विदारिका॥ वि
दारि विदारी रसा स्वादु गुरु स्निग्ध समीरजित॥ पिता स्रजित तथा वृष्या बल्या चैव प्रकीर्तिता
॥ इति विदारिनामगुणाः॥

२ अथक्षीरविदारीकंदनामानि॥ अमरे॥ अन्याक्षीरविदारी स्यान्महाश्वेतर्क्षगंधिका॥ ११०॥ इतित्रीणि
दशभूमिकुष्माण्डस्य॥ नामानि॥ अथ धन्वंतरि निघंटे॥ अथक्षीरविदारिनाम सांगतो॥ अन्या
क्षीरविदारी स्यादृक्षगंधेक्षुवल्ल्यपि॥ क्षीरवल्ली क्षीरकंदा क्षीरशुक्ला पयस्विनी॥ मधुरा
बृंहणी वृष्या शीतवीर्यातिमूत्रला॥ स्तनदोषसहरणी गुटे हृद्या विषूदनी॥ इतिक्षीरवि
दारि॥

अथ लघुनागनामानि अमरे ॥ घंटारवा तु शणपुष्पीका ॥ इति लघुनागदमनामानि
अथ येउलिंबु नामानि चूडामणी निघंटे ॥ ये कांचरे खचले असतात व येक वीलचा निंबु
सारिखी निर्मळ आंत ॥ दोनी हि जाती चि येउ निंबे गोल असतात ॥
श्लो० ॥ जंबीरो दंतशठो जंभो जंभो न्य जंभलश्च एव ॥ रोचन मुखशोधी जाड्यारि जंतुजिन्नव
धा ॥ १ ॥ इति चूडामणौ ॥ स्युर्जंबीरे दंतशठ जंभ जंभीर जंभलाः ॥ इत्यमरे ॥
१ जंबीर । २ दंतशठ । ३ जंभ । ४ जंभी । ५ जंभल । ६ रोचन । ७ मुखशोधी । ८ जाड्यारि । ९ जंतुजित ॥ जंभीर १०
जंबीरस्य फलं रसे म्लमधुरं वातापहं पित्तकृत् पथ्यं पाचनरोचनं बलकरं वन्हेर्विवृद्धिप्रदं ॥
पक्वं चेन्मधुरं कफार्त्तिशमनं पित्तास्रदोषापनुद्वर्ण्यं वीर्यविवृद्धिदं रुचिकृत्पुष्टिप्रदं तर्पणं ॥
इति चूडामणी निघंटे ॥ ॥ टी० येउ निंबुचे फळाचा रस अंबट व मधुर आहे ॥ वातहारक व पित्त
करणार आहे ॥ व पथ्य आहे । पाचन करणार आहे ॥ रुचिकारक आहे ॥ बल कर आहे ॥ अग्नि प्र
दीप्त करणार आहे हे अर्थ पक्व येउ लिंबाचे गुण जाणावे ॥ १ ॥ पिकलेले येउ लिंबु मधुर असते
कफ रोगास शमकर्त्ते ॥ पित्तदोष व रक्तदोष याचा नाश करणार आहे । शरीराच्या वर्णा चांगला क
रणार आहे व वीर्याची वृधि करितो व रुचिकृत आहे ॥ व शरीरास पुष्टि देतो ॥ व तर्पण आहे ॥ हे ये
उ लिंबाचे गुण जाणावे ॥ ॥ अथ मदननिघंटे येउ लिंबाचे गुण सांगतो ॥ जंबीरमम्लमत्युल
ष्णं गुरु रम्यं कफवातजित् ॥ आस्यवैरस्य हृत्पीडा वन्हिमांद्य कृमीन्जयेत् ॥ ॥ येउ निंबु अंबट
असते । शूळ नाश करिते । गुरु उष्ण जड आहे व रम्य आहे कफ वातास नाश करिते । मुखाची अरुचि व हृद
यपीडा व कृमी व अग्निमांद्य यांचे नाश करणार आहे । इति मदननिघंटे ॥ ॥

अथअजमोदा नामानि॥ २ अमरे॥ खराश्वाकारवी दीप्यो मयूरो लोचमस्तकः॥ इति अजमोदायाः पंचनामानि
अथ भावप्रकाशे येउ लिंबाचे गुण सांगतो॥ श्लो०॥ जंबीरमुष्णं गुर्वम्लं वातश्लेष्मविबंधनुत्॥
शूलकासकफोत्क्लेशछर्दितृष्णास्यदोषजित्॥ आस्यवैरस्यहृत्पीडावह्निमांद्यकृमीन्हरेत्॥
स्वल्पजंबीरिका तद्वत्तृष्णाछर्दिनिवारिणी॥ ॥येउ लिंबु उष्ण आहे व गुरु म्हणजे जड आहे॥ अम्ल
म्हं० आंबट आहे॥ वातश्लेष्म याचा बंध तो उतार आहे॥ शूळ याचा नाशक आहे॥ कास नाशक आ
हे॥ कफ नाशक आहे॥ उत्क्लेश दूर करणार आहे॥ छर्दि म्हं० वांति नाशक आहे॥ तृष्णा म्हं० तृषा
नाशक आहे॥ आस्यदोष म्हं० वांतीस उकणार आहे॥ आस्यवैरस्य म्हं० मुखाची रुचि वैरस्य पी
डा व अग्निमांद्य कृमी याच्या नाशक आहे॥ हा येउ लिंबाचा गुण सांगीतला॥ ॥स्वल्प
जंबीर म्हणजे थाकटे येउ लिंबु त्याचे हि गुण येथ येउ लिंबासारखेच जाणावे॥ तृषा व छर्दि
याचे निवारण करिते॥ इति येउ लिंबु॥ ॥अथ सुखेण॥ जंबीरमम्लरसतो विपाके वात
पहं पित्तकफप्रदं च॥ अम्लस्य पाकं लघिरेण कुर्यात् सुरोचनं वह्निविवर्धनं च॥ ॥टी०॥ ये
उ लिंबु अम्ल आहे॥ सास भक्षण केल्यानंतर याचा पाक वातरोगास दुर करितो॥ पित्ताला व
कफाला वाढवितो॥ अम्लाच्या पाक उशीराने करितो मुखास रुचि आणतो व अग्नीस प्रदीप्त
करितो॥ इति सुखेण॥ ॥अथ धन्वंतरी निघंटे येथ उ निंबाचे नावे व गुण सांगतो॥ श्लो
क॥ जंबीरो जंभलो जंभः जंभो दंतशठस्तथा॥ गंभीरो वक्त्रशोधी च रोचनो दंतहर्षणः॥ जंबीरपा
चनस्तीक्ष्णः कृमिवातकफापहः॥ जंभलं गुरु चाम्लं वातश्लेष्मविबंधहृत्॥ तृष्णा शूलकफो

~~अथ मुंगसवेल नामानि श्लोकमेरे॥ नाकुली सुरसा सर्पसुगंधा गंधनाकुली॥ नकुलेष्टा भुजंगाक्षी छत्राकी~~
~~सुवहा च सा॥१॥ इति मुंगसवेल नामानि॥~~

केलवा छर्दिश्वासनिवारणं॥ ॥टी०॥ गंभीर १॥ वक्रबोधी २॥ रोचन ३॥ दंतहर्षण ४॥ ॥१४

येउ लिंबु अम्लास पाचन करणार अहे तीक्ष्ण ह्मणजे कडवट अहे। कृमी नाशक अहे। वातकफ
यांचा नाश करणार अहे। गुरु अहे। अम्ल अहे वातश्लेष्मा-यांचा बंध तोडणार अहे॥ तरि समाशूल
कफ केलवास संकफ त्याकेल्या छर्दिश्वास यांचे निवारण करितो॥ इति धन्वंतरी निघंटे॥ ॥

स्याल्लांगलीतिकळलावीनामानिअमरे॥स्याल्लांगलीक्यग्निशिखा॥इतिकळलाविद्वयनामानि॥वागचवक्काप्रसि

अथकाकजंघानामानिअमरे॥काकांगीकाकनासिका॥इतिकाकजंघाद्वयनामानिकावळीतिप्रसिद्धः।